

Ավետիք Իսահակյան

Աղա Նազարը

Նազարը մի փոքրիկ գյուղի գզիր էր, ծույլ ու աղքատ և մանավանդ շատ վախկոտ մարդու մեկն էր, բայց սիրում էր մեծ-մեծ խոսել և գլուխ գովել: Հաստլիկ ու կարճ էր հասակով, հաստ գոտի էր կապում, որի մի կողմից միշտ քաշ էր ընկած կարմիր մեծ թաշկինակը, իսկ մյուս կողմը միշտ խրած կար գրիչ-մելանի տուփը:

Ինչպես էր պատահել, որ գյուղի հանգուցյալ տերտերից մի քիչ գրել-կարդալ էր սովորել, և այդ պատճառով էլ գյուղի միակ «գիտնակ-կարդացվոր» մարդն էր համարում իրեն:

Մի աչքաբաց կնիկ ուներ, որ օր ու գիշեր հարևանների դռանը աշխատում էր ու հաց էր թխում, կով կթում…և դրանով տունը պահում: Նազարն իր գզիրի պաշտոնից ստացած չնչին բանը տալիս էր ծխախոտի և օղիի. տան համար օգուտ չուներ, դեռ լավ էր, որ ցերեկն էլ փորը դուրս էր գցում այս ու այն հարևանի կամ ռեսի տանը, եթե ոչ խեղճ կինը անկարող էր կշտացնել Նազարին, որ բախտի տվածով՝ անհագ ախորժակի տեր էր: Ո՛չ տղա ուներ, ո՛չ աղջիկ, միայն մի սև էշ ուներ, մի քանի հավ և մի աքլոր: Գյուղի եզերքին էլ երկաչքանի մի փլփլկած խրճիթ ուներ. մի աչքում մարդ ու կին էին պառկում, մյուսումն էլ էշն ու աքլորի ընտանիքը: Այնպես փլփլկած էր խրճիթը, որ երբ հավերը երդիկը քջուջ էին անում, հողը մաղվում էր անձրևի պես, իսկ վայ թե էշը իր փորը փչեր-ողջ խրճիթը կդողդողար: Եվ երբ քամի էր լինում, մազ էր մնում, որ տունը թևի տակ դներ ու տաներ:

- Ա՛յ մարդ, - գանգատվում էր կնիկը, - ոչ բարով ես էլ աշխարհք մտա, մարդ առա. Էսպես էլ օ՞ր կլինի, էսպես էլ ապրուստ կլինի, որ մենք ենք անում:

- Ի՞նչ անեմ , ա՛յ կնիկ, - ասում էր Նազարը, - ես էլ գիտեմ, որ գեշ է. ճարս ի՞նչ:

Էս աշխարհքիս վրա, ինչքան ես հասկացա, ավելի լավ է մարդ մի մատնոց բախտ ունենա, քան մի կարաս խելք…թե չէ, դու ասա, ես հո՞ խելառ չեմ, պատճառն ի՞նչ է որ աղքատ եմ:
- Խելառ չես, բայց խելոքի պես էլ չես: Չէ՞ որ , այ՛ մարդ, բախտս ո՞րն է, հո նստածդ տեղը պուտուկով ոսկի չպիտի՞ գտնես: Գնա՛, - խրատում էր խեղճ կնիկը, - գնա՛, գլուխդ քարին տուր, քարը գլխիդ, տե՛ս փող չե՞ս վաստակի, մարդ չե՞ս դառնա:
- Կնի՛կ, դու կնիկ ես . փուչ կխոսիս: Ասել եմ ու էլի կասեմ, թե բախտն է բանը. բախտը որ տա մարդուս, նստած տեղն էլ կուտա: Ի՞նչ է, ես ու՞մից պակաս տղամարդ եմ, որ ողջ գեղի գիտունը ես եմ, բայց արի տես, որ բախտ չունիմ: Ռեսն ի՞նչ է իմ քովս, Տերտերանց Պողոս աղան ի՞նչ է իմ քովս. նրանց ես մի բրդուճ կանեմ, կուտեմ՝ թե՛ խելքի, թե՛ կտրիչության կողմից, բայց տե՛ս որ նրանք բախտ ունին ու էստեղից էլ գոմշի տկով ոսկի:
- Հա՛, դու էիր պակաս նրան չհավանելու, - ծաղրում էր կնիկը, - հլա՛ մեկ քիթ ու բերանդ սրբիր, նոր խոսիր: Մարդաչնման - մարդաչհավան:
Պապանձվի՛ր, - գոռում էր Նազարը, - կնիկն ի՞նչ է, որ իր գլխավորի վրա էապես ամբարտավան բերան բանա…
Ա՛խ, բախտ չունեմ, բախտ որ ունենայի, թագավորի աղջիկը կնիկս կլիներ, չէ թե քեզ պես անզգամը: - Ու զայրացած դուրս էր թռչում , դուռը թափով զարկում խեղճ կնկա երեսին, նստում էր սև էշը, մի ձեռքով երկայն մահակը բռնած, մյուս ձեռքով դաստակը ժանգոտ թրի, որ իբրև զգիր կապել էր մեջքին և ասպանդակելով էշը քշում էր գյուղամեջ: Գնում էր և քթի տակ ինքն իրեն հետ խոսում. «Մարդս բախտ պիտի ունենա, բախտ: Խելք, կտրիճություն դարդակ բաներ են»:
Գյուղի երեխաները վազ էին տալիս նրա հետևից ու բղավում.
Բարո՛վ տեսանք, փչան Նազար, էդ հրեղեն ձիով ավազակները բռնելու՞ կերթաս, բարի՛ հաջողում:
Կատաղում էր Նազարը, երկայն մահակով հարվածում էր ափն ընկած չարաճճիներին:
Ձեննե՛րդ, լակոտներ, ես ձեր հոր տեղն եմ , ձեր հորից մեծ մարդ եմ, ես Աղա Նազարն եմ: Սուսե՛ր, թե չէ թրով ականջներդ կկտրեմ:
Մեղա՛, մեղա՛, Աղա Նազար, բարով եկար, Աղա Նազար, բարով եկար:
Ապրի՛ք, ձագուկներս, էդպես ասեք - Աղա Նազար:

Եվ գոհ ու զվարթ գնում թր Նազարը, բերնին դրած չիբուխը, որից ծուխը բարձրանում էր թոնրի պես գնում էր ոեսի դռան առաջ կանգնում: Ռեսի հրամանները տանում էր այս տանից այն տունը, մի տեղ - ճուտ էր ուտում, մի ուրիշ տեղ՝ մածուն, մի տեղ մի օղի էր վայելում, մի ուրիշ տեղ՝ մի հավկիթ կուլ տալիս:

Օրը մթնում էր, և Աղա Նազարը կուշտ ու հարբած, իր իշու հետ դառնում էր տուն:

Մի երեկո խեղճ կնիկը վառել էր օջախը, վրան դրել էր ջրով լի մի կավե աման, մեջն էլ մի քանի հատ կարմիր տակ:

Նազարը աղայի նման թիկն էր տվել խոտի բարձին. Ամեն օրվա պես այսօր էլ գլուխը տաք էր՝ առյուծի կաթ կար փորի մեջ. հա՛, թիկն էր տվել, չիբուխը վառել ու միտք էր անում:

- Ա՛յ կնիկ, միտք եմ անում աշխարքի բանը. Մեր գեղը ինձնից խոլոք, բանգետ ու կտրիճ մեկը չկա: Էսօր ոեսին ու գեղի իշխաններին, կուզեմ ասել՝ իշխաններին էնպես իմաստուն բաներ ասացի, որ բերանները բաց մնացին, բայց օգուտն ի՞նչ:

Կինը լուռ էր, սիրտ չուներ խոսելու. այսօր խեղճը առավոտից մինչև երեկո ոտքի էր եղել, հարևանի բուրդն էր լվացել գետի մեջ ու սաստիկ հոգնել էր:

Կնի՛կ, ասել է աստղը, թե բախտը որ կա, ոսկի հավկիթ ածող մի կույր հավ է, որ անարժանների գոգի մեջ է իր բնակը դնում: Ի՛նչ իմաստուն խոսք:

Աղա Նազարը, քեֆը տեղը, խոսում էր ու խոսում, առանց պատասխան առնելու: Հաց կերան, պրծան, պատրաստվեցին քնելու: Սովորույթ էր, որ քնելուց առաջ, միշտ, իրար հետ ելնում էին իշուն նայում, խոտ տալիս ու դառնում. ասենք Ի՛նչ սովորույթ. Ճշմարիտն այն էր, որ Նազարը վախենում էր գիշերը մենակ դուրս գալ և դրա համար էլ ամեն անգամ ասում էր կնկանը, թե կնի՛կ դու ճրագը բռնե, լույս արա, ես տեսնիմ իշու առաջը բան կա՞, թե ոչ:

Կնիկը ճրագը բռնել էր: Նազարը դուռը բացեց.ամառվա երկնքի երեսին շողին էին տալիս ոսկե աստղերը:

Կնի՛կ, ա՛յ կնիկ, թե որ բախտ ունենամ՝ մեծ մարդ կդառնամ ու էս աստղերի համրանքի չափ ոսկի կունենամ…

- Դու իշուն նայե, քեզնից բան դուրս չի գա:

- Ի՛նչ ես ասում, թե որ բախտն ուզենա, ինձնից մեծ մարդ դուրս չի՞ գա…

- Հա՛, հա՛, թե որ բախտն էլ ուզենա, էլի քեզնից մարդ դուրս չի գա, ու՞ր մնաց, թե մեծ մարդ:

Յատուկ Պոէմ

- Հաստա՞տ, - վիրավորված հարցրեց Նազարը:
- Հաստա՛տ ու հաստա՛տ, փսլնքոտ:
- Ձե՛նդ կտրե, - գոռաց Նազարը:
- Կորի՛, գնա՛, հերիք մեծ - մեծ խոսիս, հոգիս հանեցիր, հարբած լոպպազ, - ասաց կնիկը, իսկույն տուն մտավ և դուռը ամուր փակեց:
Խեղճ Նազարը մնաց դուրսը. վախից դողում էր:
- Էս էլ իմ բախտից. որտե՞ղ է տեսած, որ կնիկը մարդուն դուրս անե:
- Քեզ պես մարդը չունենամ էլ կլինի, - ձայնեց ներսից կնիկը, - ահա՛ն, ա՛ռ թուրդ, առ մահակդ ու հայդե՛, էլ աչքիս չերևաս: - Եվ դռան ճեղքի միջով դուրս ձգեց Նազարի զենքերը, գրիչն ու մելանը, գդակն ու թաշկինակը:
- Կնի՛կ ջան, ես ու՞ր գնամ էս կես - գիշերին, - աղաչեց Նազարը:
- Գրողի ծոցը, ու՞ր կուզես գնա…
Նազարը աղաչեց, պաղատեց, հնար չեղավ:
- Ա՛յ քեզ բախտ, - տխուր - տխուր ինքն իրեն խոսեց Նազարը և իշու կողքին, չոր աղբի պես պառկեց ու չիմացավ, թե ինչպես քնեց:
Արևը դեռ չէր ծագել, երբ Նազարը խայթվածի պես զարթնեց. իշաճանճերը թափվել - ղժղժում էին նրա քիթ ու բերանի վրա, ուտում, կծում, քցքցում էին խեղճ Նազարին:
Նազարը զայրացած, քնաթաթախ՝ տարավ - բերավ ափով ամուր զարկեց իր քթին ու բերանին: Ու մեկ էլ տեսավ - ճանճե՛ր, գազանի չափ խոշոր ճանճե՛ր, ամենքը սատկած, ջարդ ու եղած, իրար վրա թափվել են գետնին:
Նայեց…Ինչքա՛ն շատ , հարյուր հատ, ավելի, ավելի, հազարի չափ, համրանք չկա…
- Տո՛, ես տղամարդ եմ եղել, մեկ զարկով հազարը սպանեցի…
Ու մեկեն ոտքի ելավ, կարմիր մեծ թաշկինակը փռեց, մատները թաթխեց մելանի մեջ ու մեծ տառերով վրան գրեց. -
«Աղա Նազար, Աղա Նազար,
Որ մեկ զարկով ջարդի հազար»:
Դրոշակի պես թաշկինակը կախեց մահակի ծայրից, թուրը կապեց մեջքին, նստավ իշուն, չիբուխը դրեց բերանը ու, ծուխը ամպի նման բաց թողելով ասաց.
- Հողը էն տղամարդու գլխին, որ կնկա անուն կուտա:
Ու Նազար, դու՛, Աղա Նազար, էշը քշեց, ընկավ մեծ ճամփան ու գնաց դրոշակը ձեռքին, թուրը մեջքին, չիբուխը բերնին, գլուխը՝բարձր, փափախը ծոծրակին,

հպարտ, աղավայել…
Անցորդները, թե՛ ոտավոր, թե՛ձիավոր, տեսնում էին Աղա Նազարին, էշն ու թուրը, զարմանքով կարդում էին դրոշակը և վախից սասանում:
- Ամա՛ն, Աղա Նազար, ոտքդ պագենք, խղճա՛ մեզ, խեղճ մարդիկ ենք, - աղաչում էին ճամփորդները:
- Գնացե՛ք ձեր ապրուստի հետևից, - հրամայում էր նա և ամենքից մի քիչ հարկ էր վերցնում, որից հաց ու ծխախոտ, որից օղի ու չամիչ և ուրիշ մանր - մունր բաներ: Գնում էին անցորդները թե՛ ոտավոր, թե՛ձիավոր և իրենց գնացած տեղերում պատմում էին Աղա Նազարի կտրիճության և բարության մասին:
Գնում էր Աղա Նազարը և խոսում էր ինքն իրեն հետ. «բախտն է բերում սրանց իմ դուռը. թե որ բախտն ուզենա, ոսկու քարվաններ կբերե, առջևս կթափե»:

Ասելն ու կատարվելը մեկ եղավ:
Աղա Նազարը նոր էր մի ձոր իջել և ձորից ելել, մեկ էլ տեսավ, որ սարի փեշերով փոշի է բարձրանում ու փոշու միջից զը՛նգ հա զը՛նգ, զը՛նգ հա զը՛նգ շորորալով մի քարավան է գալիս. էն էլ ի՛նչ քարավան, գլուխը սարի տակն է , պոչը սարի գագաթի ամպերի միջից նոր է ծայր տալիս:
«Թե որ բախտս բանի՝ էս քարվանը իմս կլինի»:
Քարվանը մոտեցավ: Աղա Նազարը քարվանապետի կեռ թուրն ու երկայն նիզակը տեսավ թե չէ, վախից ճանապարհի կողքին մի ժայռի հետև կուչ եկավ:
Քարվանը եկավ, հասավ ժայռի դիմաց. մեկ էլ հանկարծ քարվանապետի աչքին դիպան իշու սուրուլիկ ականջները ու դրոշակի ծայրը, և գոռաց.
- Ո՞վ ես, մա՞րդ, թե սատանա…
Լսեց Աղա Նազարը, մազ մնաց լեղին պատռվեր: «Էստեղ խելքի ու կտրիճության տեղ չէ. բախտի տեղ է», - հազիվ կարողացավ մտածել և, թաքստոցից ելնելով, ցցվեց քարվանի առաջը ու բարձր ձայնեց.
Ես եմ, Աղա Նազար,
Որ մեկ զարկով ջարդե հազար:
Քարվանապետը նայեց դրոշակին, զարմացավ լսեց նրա ուժով ձայնը, վախեցավ ու վախից գլուխը կորցրած՝ իրեն ուղտի վրայից վայր ձգեց Աղա Նազարի ոտների տակ:
- Աղա՛ Նազար, քո բախտն եմ ընկել. քարվանը քեզ մատաղ, իմ ու ընկերներիս կյանքը բաշխե. խեղճ մարդիկ ենք՝ վարձով ծառայողներ…

- Բաշխեցի, - խրոխտ պատասխանեց Աղա Նազարը, - գուր արունք անել չէ իմ ուզածը:
Քարվանապետի ընկերներն եկան խոնարհ գլուխ տվին Աղա Նազարին ու քարվանը բեռներով հանձնեցին նրան:
Նազարը շատ ուրախացավ: Նայեց ուղտապաններին որ խեղճ - խեղճ կանգնել էին ՝ վեհանձնությունը բռնեց, ամեն մի ուղտապանին մեկական ուղտ նվիրեց իրենց բեռով, իսկ քարվանապետին՝ երկուսն ավելի:

Գնացե՛ք, ձեր երեխաները պահեցեք, և քարվանի տերերին ասացե՛ք, թե քարվանը Աղա Նազարը տարավ: Մի՛ք վախենա:
Ուղտապանները երկնից –գետինք շնորհակալ եղան: Ուրա՛խ - ուրա՛խ գնացին՝ աշխարհքով մեկ փառաբանելով Աղա Նազարի քաջությունն ու բարությունը:
Աղա Նազար, հիմա հաստատ որ Աղա Նազար. էշը նստած անցավ քարվանի գլուխն ու մեն մենակ հետևից քարշ տվեց քարվանը՝ կուշտ ու կուռ ծխելով չիբուխը ու հետն էլ բարձր - բարձր խոսելով.
«Ես ասում էի չէ՞, թե բախտն է բանը. խելք, կտրիճություն դատարկ բաներ են. էդպես եղա՞վ, - էդպես էլ եղավ: Հիմի, ա՛յ Աղա Նազար, քարվանդ տար քաղաք, ծախի, քեզ համար մեկ քյոշք ու սարայ շինի՛ր, ընկի՛ր կաղքիդ, առքով - փառքով ապրի՛ր»…

Ու գնաց Աղա Նազարը, շատ թե քիչ, ճամփան գիտե, մտավ մի ուրիշ թագավորի հողը: Դու մ՛ի ասիր՝ էդ տեղերը ավազականոց են եղել. Աղա Նազարն էլ միամիտ միամիտի պես:
Ավազակները ճանապարհի եզերքներին որսկան շների պես դարան մտած՝ աչք էին պահում գնացող - եկող ճամփորդներին կողոպտելու համար. հենց որ տեսան՝ մեծ հարուստ քարավան է գալիս, ուրախությունից սրտները ճախր ելան, բայց երբ մոտեցավ քարվանը, ավազակներից գրաճանաչը կարդաց դրոշակը, և իմացան, որ Աղա Նազարինն է քարվանը - վրաները ջուր մաղվեց: «Աղա Նազարն է, պահո՛ր, անունը լսել էինք, հիմի ինքն է… », - ավազակները վախով ասում էին իրար: Խորհրդի նստան իսկույն: - «Էս չեղած բան է. մեն - մենակ, անծայր քարվանի գլուխն անցած, ո՛չ պահապան, ո՛չ օգնական, տեսիլք է ախպե՛ր»:

Տո՛, ի՛նչ տեսիլք, հաստատ բան է:
Աղա Նազարը կամ դևի ուժ ունի, կամ սատանի հնճարք:
Տղերք, լավն էն է, թողնենք երթա, գլուխներիս փորձանք չգա…
Ավագակապետը վերջ տվեց վեճին: - «Աղա Նազարը, ասաց նա դևի ուժ էլ ունի, սատանի հնճարք էլ. թե չէ՝ էս քոսոտ իշով անցել է հազար ճամփա. էս ժանգոտ հին թրով չար ու թշնամու է սասանացրել: Հանաքի տեղ չէ: Լավն էն է՝ երթանք, մեր թրերը դնենք Աղա Նազարի ոտքերի տակ, խնդրենք, որ դառնա մեր պետը. նրա անունով աշխարհիք կտիրենք»: Ամենքը մեկ խոսք եղան, ու քառասուն հոգին մեկ մարդու պես եկան, գլուխ տվին ու թրերը դրին Աղա Նազարի իշու ոտքերի առջև:
Աղա Նազարը դեռ գլխի չէր ընկել, երբ ավազակապետը ասաց.
Աղա՛ Նազար, Աղա՛ Նազար, մենք ամենքս, քառսուն ընկեր - տղերք, էսուհետ քո ծառան ենք: Էս կտրիճների պետը ես եմ. հիմի տեսնում եմ, որ դու ես միակ արժանավորը ՝ մեր գլուխ - գլխավորը լինելու:
Ապրի՛ք, տղերք, - ասաց Աղա Նազարը հանգիստ ձայնով ու թուքը սրբելով, - որ մենակ մեկ զարկով հազարն եմ ջարդում, ձեզ հետ մեկտեղ հիմա հարյուր հազարը չեղածի պես . մեր դեմ՝ էլ աշխարհք չի կարող կանգնի:
Ավազակները Աղա Նազարին թոցրին, տարան իրենց բերդը, որ արծվի պես թառել էր հեռու սարի գլխին՝աչքերը ամեն կողմ սրած:
Նստեցրին նրան փառքով օջախի վերին գլուխը, թանկագին գորգի վրա, համեցրին քիրազի չիբուխը ու բարև բռնած կանգնեցին ոտքի:
Բերին ընտիր խորտիկներ և ազնիվ գինիներ: Աղա Նազարը նստել էր հպարտ ու բախտավոր:
Ավազակների պետն ասաց.
Աղա Նազար, դու քո աղայությանդ վայել, հանգիստ նստիր, քո անունը մեր վրա լինի, հերի՛ք է:
Ու քառասուն ավազակները Աղա Նազարի անունով զարկում էին քոչ ու քարավան, արշավում էին գեղ ու քաղաքներ, կտրում, թափում, ավար առնում ու հարկ դնում վրաները: Աղա Նազարի անունը թնդում էր ամեն տեղ.
Ժողովուրդները ահ ու սարսափի մեջ էին:
Մի օր էլ հավաքվեցին գյուղ ու քաղաք. գնացին թագավորի մոտ գանգատ, թե չգիտեք ո՞վ է մեր թագավորը, ու՞մ պիտի հարկ տանք. երկու թագավորի հարկ

չենք կարող տալ. մեռա՛նք, մեռա՛նք. կամ դու եղիր հաստատ թագավոր, կամ երթանք Աղա Նազարի դուռը:
Թագավորն էլ զորք հավաքեց ու եկավ մի գիշեր բանակ դրեց Աղա Նազարի բերդի դիմաց: Առավոտ կանուխ ավազակները տեսան զորքը ու եկան ասացին Աղա Նազարին.
- Աղա Նազար, որ մեկ զարկով ջարդես հազար, դու էս մեծ օրվա համար էիր մնում , որ փառքդ շատանա, անունդ ծովեր անցնի: Թագավորն եկել, անթիվ, անհամար վրան է զարկել. կռիվ է ուզում:
Վախից Աղա Նազարի սիրտը սկսեց դողալ ու , չիբուխի ծուխը բերնից հազիվ դուրս քշելով, ասաց.
Շատ լավ, պատրաստվեցեք երթանք: Ու իր մտքում խոսում էր. «Էստեղ ի՞նչ կտրիճության տեղ է . քանի° գլուխ ունիս թագավորի զորքի դեմ ելնելու, բախտն է բանը, բախտ որ ունենամ… »:
Թագավորի զորքը իրար անցավ: Բոլոր զինվորները վաղուց արդեն հազարավոր մարդկանց բերանից լսել էին Աղա Նազարի աննման քաջության, խելքի ու վեհանձնության մասին: Հիմա որ բերել էին նրանց Աղա Նազարի հետ կռվելու՝ բարձրաձայն ասում էին՝ ինչպե՞ս դուրս գնաս Աղա Նազարի դեմ, որ մեկ զարկով հազար կջարդե: Մենք չենք կռվի. Թող Աղա Նազարն ու մեր թագավորը իրար հետ կռվեն. ով որ հաղթեց , թող նա լինի թագավոր: Եվ զորքը բոլորով մեկ հայտնեցին թագավորին, թե թող ինքը մենակ երթա Աղա Նազարի դեմ, Աղա Նազարն էլ մենակ գա թագավորի դեմ . թագը քաջին կվայելե, զուր արյուն թափելու ի՞նչ պետք կա: Մենք կռվողը չենք…
Պատգամավորներ ուղարկեցին այս մտքով Աղա Նազարի մոտ:
- Շա՛տ լավ, թող էդպես լինի, հաշիվը մեկ է, - պատասխանեց կտրիճ Աղա Նազարը՝մտքի մեջ իրեն ասելով - « Ճարս ի՛նչ»:
Թագավորն էր. հրեղեն ձին նստած, ահագին փայլուն թուրը քաշած՝եկավ խրոխտ կանգնեց դաշտի միջին:
Ավազակների պետը իր նժույգ - ձին բերեց, որ Աղա Նազարը նստի, Աղա Նազարը մերժեց, ասելով՝ պետք չէ՛:
Տվեց իր երկաթ կտրող թուրը, Աղա Նազարը մերժեց, ասելով՝ պետք չէ՛:
Հավաքված ժողովուրդն ու զորքը այս բանը տեսնելով շատ զարմացան:
Աղա Նազարն էլ սև էշը նստած, մեկ ձեռքին դրոշակը, մյուս ձեռքին ժանգոտ թուրը՝ եկավ կանգնեց թագավորի դեմ հանդիման:

Թագավորը նայեց Ազա Նազարին – նրա կերպարանքը, էշն ու թուրը, մտածեց. - «Հը՛մ, հասկացանք. Աղա Նազարի կտրիճությունը իր խելքի մեջն է: Էստեղ ուժի տեղ չէ: Պետք է նայեմ, ինչ որ նա անե, էն էլ ես կանեմ»:
- Դու՞ ես Աղա Նազարը, - հարցում արավ թագավորը:
- Աղա Նազարի նման չե՞մ, ինչ է, չե՞ս տեսնում, կարդա դրոշակս, - ասաց Աղա Նազարը: Ծնկները դողացին ու վախից գլուխը թեքեց, պահեց իշու պարանոցի տակ. - «հիմի կզարկե, հիմի կզարկե» - սարսափով մտածում էր Աղա Նազարը: Այնինչ թագավորն էլ Աղա Նազարի պես գլուխը պահել էր ձիու պարանոցի տակ սրտատրոփ ապասում էր: Աղա Նազարը տեսնելով, որ զարկը ուշանում է, ուզեց իմանալ, թե ի՞նչ կա. տեսավ, որ թագավորն էլ իրեն պես վախեցել է…ու մեկ էլ աչք չթարթած ՝ թռավ գետին ու ժանգոտ թրով , ձեռքի բոլոր թափով, տու՛ր թե կուտաս, տու՛ր թե կուտաս թագավորի գլխին, վզին…թագը գլորվեց վար: Թագավորը ժամանակ չունեցավ գլուխը վեր բարձրացնելու, ոտները ասպանդակից հանելու. Աղա Նազարը զարկում էր, հա զարկում, իսկի միջոց չէր տալիս. Թագավորը թուլացած փռվեց գետնին. պատռված գլխից արյունը բխում էր աղբյուրի պես:
Աղա Նազարը մեռած թագավորի քագը վերցրեց, դրեց իր արյունոտ թրի ծայրին, բռնեց բարձր, ցույց տվեց զորքին, ժողովրդին և իր ավազակներին:
Ապրած կենա մեր նոր թագավորը, անհաղթելի Աղա Նազարը, - որոտաց զորքը և փողերն ու թմբուկները թնդացրին լեռ ու ձոր:
- Ապրած կենա մեր մեծը, մեր իմաստուն թագավորը՝ Աղա Նազարը, - ուրախ - ուրախ գոչեցին ավազակները:
Եվ զորքն ու ավազակները վազեցին դեպի Աղա Նազարը: Ջինվորները զենքերը դրին Աղա Նազարի ոտքերի տակ, գլուխները խոնարհեցին գետին, հպատակության երդում տվին: Հետո թագավորի թագը դրին Աղա Նազարի գլուխը, ծիրանին ձգեցին ուսերի վրա և իրենց վահանների վրա բարձրացրած՝ երգով ու պարով տարան թագավորանիստ քաղաքը:
Ժողովուրդը՝ մայր ու մանուկ, ծեր ու երիտասարդ, դիմավորելու էին եկել Աղա Նազարին: Եվ ամենքը մեկտեղ ծունկի իջան, հպատակության երդում տվին:
Գուսանները առաջ եկան և երգեցին.
Աղա Նազար մեծ թագավոր,
Բարձրդ, գահդ շնորհավոր.
Հազար տարի ապրած կենաս,

Յատուկ Պոէմ

Ու հետո էլ մահ չունենաս:
Խելքով, շնորհքով, փառաց փառքով
Անցնես, դառնաս մեր երկնքով,
Դու, մեր արև պայծառ շողա,
Մեր թշնամին տեսնի, դողա:
Շվաքիդ տակ ապրինք անվախ,
Թուրդ կտրե թե՛ աջ, թե՛ ձախ:
Թո՛ղ երկիրդ անծայր լինի,
Արևն այնտեղ մայր չմտնի:
Աղա Նազար, մեծ թագավոր,
Թուրդ, թագդ շնորհավոր,
Ապրիս հազար, Աղա Նազար,
Որ մեկ զարկով ջարդես հազար:
Մեծ հանդեսներով, հաղթական ու ծաղկեպսակ կամարների տակով տարան Աղա Նազարին քյոշք ու սարայը:
Լողացրին վարդաջրով, անուշաբույր յուղերով օծեցին ոտքից գլուխը, փղոսկրե սանրով մազերը սանրեցին, հագցրին գոհարազարդ արքայական զգեստներ և խնդրեցին գահ բարձրանալ:
Դրոշակը տարան քյոշք ու սարայի դարբասի ճակատին բարձր կանգնեցրին, որ հաղթական ծածանի հպատակների վրա՝ որպես հովանի, թշնամիների վրա՝ որպես սարսափ:
Թուրը կախեցին գահի վերևը՝ նախկին թագավորների սխրագործ թուրերի մեջտեղը: Ազնիվ էշն էլ, որ իր տիրոջ փառքի մեջ իր արդար բաժինն ուներ, փաթաթեցին ոսկեթել ծածկոցներով, տարան արքայական ախոռը, տեղ տվին նժույգների վերևը ու մսուրքի մեջ անպարպելի գարի՝ ընտիր, հատ - հատ մաքրած: Պարտված թագավորի չքնազ թագուհին եկավ, խոնար գլուխը վեր բերեց նոր թագավորին և ասաց.
Շնորհավոր լինի թագդ, Աղա Նազար, դու իմ թագավոր, դու իմ անհաղթ ամուսին: - Եվ Աղա Նազարը թագավոր –ամուսնու պես գրկեց թագուհու նազուկ մեջքից և տեղ հրամցրեց իր աջ կողքին :
Տերության ամբողջ ժողովուրդն ընկավ մեծ ցնծության մեջ՝ այսպիսի խելոք ու հզոր թագավոր ունենալու համար:
Աղա Նազարն էլ իր ավազակներին կարգեց մեկին վեզիր, մյուսին՝ նազիր,

մեկին՝ դահճապետ, մյուսին՝ գանձապետ, մեկէլներին՝զորապետներ ու նահանգապետներ:
Աղա Նազարը նստել հանգիստ թագավորում է , վեզիր ու նազիրը կառավարում են երկիրը և օրենքներ հնարում, դահճապետը գլխատում է օրինազանցներին, իսկ գանձապետը Աղա Նազարի պատվերով փող է կտրում: Զորապետները նոր հողեր են կցում տերության հին հողերին, նահանգապետները գանձերի վրա նոր գանձեր դիզում:
Աղա Նազարի համբավը տարածվել է ամեն կողմ: Նրա հին կնիկն էլ լսեց այդ համբավը, եկավ կարոտով գրկեց փառապանծ ամուսնուն, գովեց նրա խելքն ու շնորհքը և թագավորական հրամանով նստեց նրա ձախ կողքին:
Եվ տարի բոլոր հազար ու մեկ ջահերով լուսավորված էին Աղա Նազարի քյոշք ու սարայները, տարի բոլոր խնջույք կար մարմարե կամարների տակ:
Դուրսը թնդում էին զորքի կեցցեները, և թմբուկները՝ որոտում թագավորի փառքի համար: Բազմել էր Աղա Նազարը գահի վրա, թագը գլխին, ծիրանին ուսերին, չքնաղ թագուհին աջ կողքին, իրեն կնիկը ձախ կողքին:
Ոսկե սկուտեղներով չնաշխարհիկ պտուղներ և անուշեղեններ էին մատուցում: Թագավորի ոտների տակ շարվել էին տերության մեծամեծերը և նրանց գեղեցիկ կնիկները:
Մետաքսե բարակ քողերի մեջ մշուշված սիրուն աղջիկները և ոսկեգանգուր մանկլավիկները պարում էին ու երգում:
Աղա Նազարը ծխում էր մարգարտե չիբուխը ու բյուրեղե գավաթով խմում քառասուն տարվա գինին:
Խմում էր գինին ու շոյում էր նազելի թագուհու այտերը և մեղմիկ ասում ականջին.
- Տեսա՞ր, թագուհիս ես ինչ խելոք ու կտրիճ մարդ եմ. գզիր տեղից ելա, հաղթեցի թագավորին, , դառա թագավոր: Աշխարհքիս երեսին բախտ - մախտ դատարկ բաներ են , խելք ու կտրիճություն է մենակ պետք:
Թագուհին մանրիկ ժպտում էր ու մարմարե այտը դեմ անում աղա Նազարին. քաջ ու կտրիճ Աղա Նազարն էլ անուշ պաչ էր անում ու խմում քառասուն տարվա գինին:
Խմում էր ու դառնում իր կնկանը, բոթում էր նրա կողքը ու փսփսում ականջին. Տեսա՞ր, կնիկ, ինչպես թագավոր դառա: Բա՛ ես չէի՞ ասում, թե խելք ու կտրիճություն դատարկ բաներ են աշխարհքիս երեսին. Մարդս բախտ պետք է ունենա, մենակ բախտ…

Ծիծաղում էր կնիկը ու կարմիր թուշը դեմ անում Աղա Նազարին. բախտավոր Աղա Նազարն էլ գգիրի իրեն հին սովորության պես կծում էր կնկա թուշը ու խմում քառասուն տարվա գինին:
Հետո թիկն էր տալիս գահի բեհեզյա բարձերին, ծխում էր մարգարտե չիբուխը և միտք էր անում աշխարհքի բանը ու քա՛հ - քա՛հ ծիծաղում:
Եվ մինչև այսօր էլ կա ու կենդանի է Աղա Նազարը. նստել է գահի վրա, ծխում է մարգարտե չիբուխը և միտք էր անում աշխարհքի բանը ու քա՛հ - քա՛հ ծիծաղում…